

Kosmik sənayenin inkişafı e-xidmətləri genişləndirəcək

Azərbaycanın ilk telekommunikasiya peyki - «Azerspace»in orbitə çıxarılması yönündə hazırlıq tədbirləri davam etdirilir. Mütəxəssislərin fikrincə, yaxın perspektivdə orbital mövqeyə yiyələnəcək respublikamız informasiya-kommunikasiya sahəsində bir sıra layihələri gerçəkləşdirmək imkanı qazanacaq. Bu yenilik Azərbaycanın etibarlı informasiya təhlükəsizliyi sisteminin formalaşmasını təmin etməklə yanaşı, ümumən telekommunikasiya sisteminin inkişafına ciddi təkan verəcək.

Hazırda fəzada orbital mövqeyə malik 30-a qədər dövlət informasiyaların qitələrarası ötürülməsi və yayımına nəzarət etməklə yanaşı, peyk icarəsindən külli miqdarda gəlir götürür. Respublikamız obyektiv səbəblərlə bağlı olan bu asılılığı aradan qaldırmaq, informasiya-kommunikasiya resurslarına tələbatını tam ödəmək üçün telekommunikasiya peyklərinin hazırlanmasına və orbitə çıxarılmasına ciddi əhəmiyyət verir. Əlverişli coğrafi mövqedə yerləşən Azərbaycan informasiyanın ötürülməsi və yayımı sahəsində regional liderlik mövqeyini açıq nümayiş etdirir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 17 avqust tarixli sərəncamı ilə təsdiqlənmiş «Azərbaycan Respublikasında kosmik sənayenin yaradılması və inkişafı üzrə Dövlət Proqramı» bu sahənin inkişafına geniş imkanlar açıb. Dövlət Proqramında nəzərdə tutulmuş tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün 2010-cu il 3 may tarixdə Rəhbərlik və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyinin tabeliyində səhmləri dövlətə məxsus «Azərkosmos» Açıq Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıb. Qurum ötən iki ildə telekommunikasiya peykinin, o cümlədən məsafədən zondlama peyklərinin orbitə çıxarılması, idarə edilməsi və istismarı sahəsində tədbirlər həyata keçirib.

«Azərkosmos» Səhmdar Cəmiyyətinin sədr müavini Məzahir Quliyevin bildirdiyinə görə, Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqı Azərbaycana milli peykin fəzaya çıxarılması üçün planlı zolaqda 2 orbital mövqe verir. Lakin planlı zolaq peykin yalnız ölkə daxilində istifadəsinə imkan verdiyindən, Azərbaycan məhz plansız zolaqda orbital mövqe qazanmaq istəyindədir. Hələlik bu sahədə ləngiməyə yol verməmək üçün Malayziyanın «Measat» şirkəti ilə müqavilə imzalanıb. Müqaviləyə əsasən, Azərbaycanın ilk telekommunikasiya peykinin məhz Malayziyaya məxsus orbital mövqeyə çıxarılması planlaşdırılır.

Məzahir Quliyev onu da qeyd etmişdir ki, müvafiq qiymətləndirmələrdən sonra ABŞ-ın «Orbital Sciences Corporation» şirkəti Azərbaycan peykinin hazırlanması üzrə tenderin qalibi elan edilib. Raketdaşıyıcı şirkətin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı keçirilən tenderin qalibi isə Fransa «Ariane Space» şirkəti olub. Azərbaycanın ilk telekommunikasiya peyki 2012-ci ilin sonunda bu şirkətə məxsus «Ariane-5» raket daşıyıcısı ilə Fransız Qvineyasının «Kuru» kosmodromundan geostasionar orbitə qaldırılacaq. «Telekommunikasiya peykinin fəzaya buraxılmasından sonra ölkənin bütün ərazisində internet, beynəlxalq telefon danışıqları, televiziya yayımı və peyk xidmətlərinin keyfiyyəti yüksələcək, müvafiq olaraq qiymətlər aşağı düşəcək. Bundan başqa, məsafədən zondlama peyki vasitəsilə xəritəçəkmə, hidrometeorologiya, yerin təkinin öyrənilməsi, geodeziya işlərinin yüksək səviyyədə aparılması mümkün olacaq. Hazırda Azərbaycanın müəyyən ucqar dağlıq yaşayış məntəqələrinə fiber-optik kablərin çəkilməsi həm rentabellik, həm də keyfiyyət baxımından sərfəli deyildir. Belə yaşayış məntəqələrində «VSAT» stansiyası quraşdırmaqla az məskunlaşmış əhaliyə peyk üzərindən teleyayım, peyk rabitəsi və internet xidmətləri göstərmək daha rentabelli olacaq», - Məzahir Quliyev bildirir.

«Azərkosmos» Səhmdar Cəmiyyətinin sədr müavini hesab edir ki, neft-qaz ölkəsi olan Azərbaycan milli telekommunikasiya peyki vasitəsilə kəşfiyyat işləri apara biləcək. Onun sözlərinə görə, milli peyk mümkün fəvqəladə hallar - daşqınlar, torpaq sürüşmələri, yanğınlar barədə operativ məlumatlar əldə etməyə, hadisə yerindən kosmik çəkilişlər aparmağa, preventiv tədbirlər həyata keçirməyə imkan verəcək. Milli peyk informasiya təhlükəsizliyinin gücləndirilməsini, global informasiya məkanına inteqrasiyanı təmin edəcək. Dövlət orqanlarının, hüquqi və fiziki şəxslərin peyk şəbəkələrinə qoşulma imkanlarının genişlənməsi həm də respublikanın istənilən ucqar bölgəsində elektron xidmətlər çeşidinin genişlənməsinə, o cümlədən POS-terminalların quraşdırılması yolu ilə nağdsız dövriyyənin həcmının artmasına təkan verəcək.

S.MUSTAFAYEV

